

jejo, ktere mu je Herakles odpeljal. Božanstvom oblakov nikdar niso bile toplice posvečene, temoč le bogovom solnca. Grški *Ἡρῆωνης*, od *ἥρῶω*, sono, rauschen, in patavinski Ger, Gerjo iz korenike: ger = novosl. žer, candere, glühen, sta toraj v svojem bistvu čisto različna. Erythijski Geryones je bog gromskih oblakov. Mytične basni ga postavljajo v najskrajni zapad Evrope, in po njih se sedaj imenuje kraj Hispanie, sopet oblastnik balearskih otokov ali pa otoka Eurythea. Njegova goveda so bila rdeča, toda simbolujejo bliskajoče megle. Pes burje: Orthros, sin Typhona in Echydne, je čuval ta goveda. Ker so v Typhonu in Echydni osebljene prikazni burnega oblačnega neba, tedaj posestnik rdečih krav Geryones tudi spada v društvo viharnih in gromskih moči. To potrjuje tudi njegovo rodoslovje. Geryoneus je sin Chrysaora in Kalirrhoe, v katerem Schwartz in Preller sta odkrila bliskova bitja.¹⁾ Nismo pa še našli, da bi božanstva viharjev, gromonosnih oblakov ali bliskov bila imela lastnosti vedeževanja. Proročne lastnosti so imeli le solnčni bogovi in vodna bitja. Ker je patavski Geris bil varh kadečega, čadajočega vira Apona, varh toplic, je moral biti solnčen bog, ker le temu so bile toplice v brambo in blagoslov posvečene, to vidimo v Herkulovem častji, kjer se toplice naravnost velijo: *thermae Herculis* (Mehadia) „Fons Belini“ v zemlji Venetov, „*Aquae Jassicae* (varaždinske toplice) po bogu solnca, ktero se je pri Slovanih tudi velelo Jasen, Jason.

(Konec prihodnjič.)

Znanstvene stvari.

Sporočilo

o XVII. odborovi skupščini Matice slovenske.

v Ljubljani 1. avgusta 1870. l.

(Dalje.)

6. julija bilo je na dnevnem redu vprašanje: ali in komu naj se dá gosp. Erjavčev prevod Schoedlerjeve kemije v presojevanje? Sklep je bil: „ker je g. Erjavčev popolnoma zanesljiv pisatelj, zato naj se koj oddá tiskarnici“. In zgodilo se je tako, ter je že stavljena in v korekturi prva pôla. S natiskovanjem pa bode treba čakati dovršenja „astronomije“, da se izvé, s katero številko ima začeti se prva stran in pôla kemije. Astronomija in kemija se toraj stavite ob enem.

Dalje je bilo sklenjeno, naj se gg. Matičarji, ki so z doneski še na dolgu, opominjajo, da plačajo zaostale doneske. Do sedaj se je 33 ustanovnikom poslal pismen opomin, letnike naj bi pa sporočilo probudilo.

Pri tej priliki sem iz knjige spisal ustanovnico, ktera ima Matici še doiti, ako vsi ustanovniki plačajo zagotovljeno podporo, in te je 2854 gold.

Naposled so bili pomenki o tem, kako bi se razglašali novi udje in doneski Matičarski, ker „Novicam“ skoro vselej zmanjkuje prostora. Tajniku je bilo naloženo izvedeti, koliko bi založnik zahteval, ako bi te razglase sprejemal v „Novičin Oglasnik“? — Nastavil je po 13 goldinarjev od četrte pole. — Naj sl. odbor določi, kaj je storiti v tej zadevi? (Odbor sklene, naj se naprosi gosp. vrednik, da bi skušal priobčevati te razglase s sporočilom o odborovi seji vred, dokler se drugače ne vredi ta stvar.)

O rokopisih za prihodnje naznamjam to-le:

a) Gosp. Iv. Tušek je že dovršil in nam poslal prevod Schoedlerjeve botanike. Jaz sem tega mnenja,

¹⁾ Primeri: Schwarz „der Ursprung der Myth. str. 186. Preller, Myth. II, 46.

da g. Tušekovi prevodi ne potrebujejo presojevanja. Kaj misli slavni odbor? (Odbor pritrdi.)

b) Gosp. Zajec nam je že januarija meseca objavil, da je skoro že dovršil prestavo „Schoedlerjeve mineralogije in geognozije“; predno pošlje rokopis, želi prebrati kemijo.

c) „Popularno dogmatiko“ ima v presojevanji in dopolnovanji g. dr. Ulaga, ki jo priredi za 1871. leto.

d) Gosp. J. Zalokar Matici brez nagrade ponuja občiren rokopis pod naslovom: „imenik živali, zeli in rudov“. — Odsek za izdavanje knjig je 6. julija pretresal to ponudbo ter sklenil g. pisatelja naprositi, naj bi ta imenik dal vrstiti v „Wolfov slovenski slovník“. — Gosp. prof. J. Šolar nam morda že dames naznani, kakošen vspeh je imel njegov pogovor z gosp. pisateljem o tej stvari. — Gosp. Šolar pové, da g. Zalokar želi, naj bi se njegov rokopis pregledal in o njem izrekla sodba. Ako ga ne prevzame Matica ali družba sv. Mohorja, hoče ga dati c. kr. licealni knjižnici. Na to odbor sklene, da se za presojevanje tega rokopisa izvoli odsek, ki naj v kateri prihodnji seji poroča o njem. — V ta odsek so bili izvoljeni gg. dr. Bleiweis, Svetec in Tušek.

Sl. odboru je gotovo v spominu občnega zbrasklep: „naj odbor za matičarje preskrbi dostojno diplomu“.

Iz nekterih osebnih pisem, ki so došli meni, vem, da nekteri gospodje željno pričakujejo diplomu; slišalo se je tudi že neko očitjanje zoper odbor, da ne izvrši sklepa občnega zbrora. Naj sl. odboru danes naznanim veselo vest, da sem nedavno iz prijateljskega pisma prejel sporočilo, da kmalu dobimo lepo dovršen kamnorez, in to v dar iz rok prvega našega prvosednika g. dr. Lovro Tomana. Iz tega naznanila naj sl. odbor razvidi, da ta stvar ni spala; ampak obravnavala se je na vse strani, toda brez vsega hrupa, in talko na tihem pridemo do dostojne diplome. Stroški, ki bodo zadeli Matičino blagajnico, bodo majhni, in sicer plačali bomo le natiskovanje in papir. Koliki bodo, to bode povedala pogodba, ktero gosp. dr. Toman sklene s Köke-jem, ki jo dela.*)

Še enega blagodušnega darú ne smem zamolčati sl. odboru. — 15. junija t. l. je odboru od glavnega zastopa vzajemno-zavarovalne pražke banke „Slavije“ v Ljubljani došlo veselo naznanilo, ki se od besede do besede glasi tako-le:

„Slavna slovenska Matica! Štejemo si v čast, da moremo slavnemu društvu naznaniti, ka se je g. Ivan Žuža, véliki posestnik in bivši deželni poslanec v Grižah pri Žalcu zavaroval pri vseslovanskej „Slaviji“ tako, da od 1500 gold. zavarovanja na smrt po njegovej smrti pripade 500 gold. Matici slovenskej. Ker je to redek in poseben čin, šteli smo si v dolžnost naznaniti ga slavnemu društvu“.

Černy l. r.

Naj sl. odbor velikodušnemu gosp. dolbrotniku izreče prisrčno zahvalo, imenovani dopis pa izroči blagajniku, da ga položi v blagajnico. (Odbor pritrdi.)

Upravništvo je dvema društvoma, in sicer:

a) občestvu sv. Vasilija Vélikega v Ungvaru, in
b) prvemu društvu Gabelsbergerjevih stenografov v Pragi, ki ima v presojevanji Hafnerjevo slovensko stenografijo, zagotovilo zvezo književne vzajemnosti ter jima poslalo Matičine knjige.

Tukaj se mi potrebno zdi, da sl. odboru naznanim dosedanjo zgodovino g. Hafnerjevega rokopisa o slov. stenografiji. Ta-le je:

*) Dr. Toman je vže poslal 1 iztis diplome s pismenim naznanilom, da daruje krasno rezan kamen za diplome, ktere je napravil Köke, Matici slovenski. Vred.

Ta rokopis, ki smo ga prejeli 2. nov. 1867. leta, se je bil najprej izročil g. Stempiharju v presojevanje; ta je pa kmalu potem zbolel in umrl, predno se je lotil pregledovanja. — Odbor je na to v XI. seji sklenil naprositi g. J. Kapreca, dež. naše sodnije svetovalca, da bi blagovolil prevzeti ta posel. — 7. sept. 1869. l. smo dobili prijazni odgovor, v katerem g. Kaprec obžaluje, da ne more prevzeti dela, in nasvetuje, naj bi se prvo Gabelsbergerjevo stenograf. društvo v Pragi, in poleg tega tudi še domača izvedenca gospoda Ivan Tanšek in Ivan Kuralt za njuno mnenje poprašala.

(Dalje prihodnjič.)

Životopisne stvari.

Janez Kalister.

Janez Kalister je bil na mnogo stran imenitna oseba domovine naše. V 6. snopiču zanimivega popisa mesta Trsta in okolice njegove podaja nam J. G. Verdelski nekoliko črtic iz življenja Kalistrovega, ktere utegne mikati tudi mnoge bralcev našega lista.

V popisu imenitnih poslopij v Trstu se bere to-le: Druga poslopja bolj važna so v Trstu:

A. V notranjem mestu: a) Tako imenovana „Kalisterjeva hiša“ (casa Kalister) na solnčno-izhodni ulici, ki ima po volji tržaških Italijanov nadpis „Via del Torrente“ namesti: „Via del Torrente Ključ“. To poslopje se ponosno vzdiguje na samem, je štirivoglato, zavzetne veličine in visokosti: ima štiri nadstropja, in gospoduje, tako rekoč, nad vsemi družimi, blizo in daleč okoli njega stoječimi poslopji. Iz četrtega nadstropja, in pa, se vé, še bolj iz podstrešja, se gledalcu odpira daleč okrog sprelep vid po Trstu, na morje in na okolico. Napraviti je dal to znamenito poslopje rajnki Janez Kalister. Konec zidanju je bil leta 1864.; pa kmalu po tem — res čudno! — se je pripetilo, da po nesreči obolí, in se, še le 57 let star, tukaj v Trstu, kjer je imel takrat stanovanje v drugem svojem poslopiju, meseca decembra istega leta iz tega sveta spravi: dano mu nije tedaj bilo, da se preseli v to novo hišo, kakor si je želel.

Kaj da je bil Janez Kalister, to vedó ljudje, skoraj bi dejali, po vsem svetu: tako je bil namreč znan in imeniten, kakor je sicer znan in imeniten po navadi sploh vsak velik bogatinec. Slovél je Kalister po svoji, gotovo vsega občudovanja vredni pridnosti in delavnosti, ki mu je pa tudi mnogo premoženja prinesla, ravno kakor je slovel po svojem izglednem poštenju in po svojem prostem živetju; sicer umazanec ali grd skopuh nije bil nikdar: ko je šlo za pogostovanje kakega prijatelja ali znanca, nije gledal na denar — obnašal se je takrat kot pravi žlahtnik.

Janez Kalister je bil — Slovenec bistre glave, rojen leta 1807. v Slavini na Kranjskem, priženjen pa v Koče nedaleč od Postojne. Kot prost kmet je začel leta 1822. s pomočjo svojega, sprvič majhnega premoženja počasi kupčevati. Hodil je najprej v Ljubljano deloma po žito, deloma po usnje. To je prodajal tu in tam za primeren dobiček, ktereга je pa tako rabil, da mu je nosil drug dobiček, in mu dajal po tem priložnost, razširjati si čedalje bolj srečno začeta opravila. Bil je pozneje previdnik sená in ovsá za cesarsko konjerejo ali žrebčarijo v Prestranku na Kranjskem, in tudi v Lipici. Tako, in pa po marsikterem drugem bolj važnem in bolj dobičkonosnem početju, posebno po jemanju cestnine in vžitnine v zakup (štant) zdaj na enem, zdaj na drugem kraju naše Avstrije, mu se je jako pomnoževalo premoženje. Čeravno stran krst-

nega imena in stran priimka je umel prav malo kaj drugega — to sicer pa le v slovenskem jeziku — pisati, je vendar on sam vse poglobitve račune (rajtente) o svojih dohodkih in izdavih v najlepšem razvidu držal. Sicer za druga opravila je imel v službi zadosti pridnih in zanesljivih pomagačev, ki jih je on modro zbiral, pa le — izmed svojih sorojakov. Poslušal nije on nikdar kakega si bodi sveta ne svojih opravičnikov, ne drugih ljudi. Ako se je kdo predrznil razodevati mu svoje mnenje ali mu kaj svetovati v eni ali drugi reči, se pa to nije vjemalo z njegovim namenom, nanagloma mu je odgovoril: „Ja, za Vas bi to b'lo dobro, a zame nej“. Tak odgovor je mirno in stanovitno ponavljal, če si je oni tudi na vso moč prizadeval, da ga prepriča z veljavnimi dokazi ali vzroki; pa je le — prazno slamo mlatil. Bil je Janez Kalister neizmerne in zveste pomnivnosti: pametoval si je na tanko in na čisto kako stvar si bodi, ki je zadevala njega ali njegova opravila, — čez dvajset let. Po svoji, gotovo še prezgodnji smrti, ki je bila neki nasledek njegovih velikih trudov, posebno pa njegovega, tako rekoč neprestanega potovanja od enega kraja do drugega v vsakem vremenu ponoči in podnevu, je zapustil toliko premoženja (med tem sicer tudi več hiš v raznih deželah), da se je od njega plačalo samo za davke (!) v državno kaso 95.000, recimo: pet in devedeset tisoč (tavžent) goldinarjev.

Dopisi.

Iz Trsta. (Naznanilo onim, ki želijo službe pri telegrafu). Ker se slovenski dijaki pogosto oglašajo, da bi radi službo pri telegrafu dobili, in ker res uradnikov zeló pomanjkuje, dobili bi izvrstniši tudi kmalu službo, zato mislimo, da ni napak, ako naznanimo sledeče: 1. septembra se prične v Trstu, na Dunaji, v Pragi in Levovu poduk v telegrafstvu, ki bo trajal tri mesece. Kdor se hoče vdeležiti tega poduka, ima prošnjo vložiti pri katerem telegrafskem nadzorstvu (Telegrafen-Inspektorat) v omenjenih krajih. On mora imeti najmanj 18, in ne nad 30 let starosti; dokazati mora, da je vspešno dovršil vsaj 6 latinskih šol ali višo realko. Kdor se sprejme, ima vložiti 8 gold. za učne knjige in pomočke. Po dovršenem poduku ima napraviti preskušnjo iz telegrafstva in znati francoski jezik vsaj toliko, da ga umeje, če bere; družih deželnih in zunanjih jezikov znanost mu daje predstvo. Opomniti je še, da ni svetovati mladenčem, ki nimajo trdnega zdravja, posebno tistim ne, ki so na prsih bolni, vdeležiti se poduka, ker telegrafska služba je večidel težka in pogubna tistemu, ki nima dobrega zdravja. Ker telegrafskih uradnikov zeló pomanjkuje, dobé tisti, ki preskušnjo izvrstno opravijo, gotovo kmalu službo. — Temu naznanilu dostavljamo še to, da naš gosp. Fr. Cegnar, c. kr. viši telegrafist v Trstu, bo menda zopet letos učitelj, kakor je bil doslej vselej.

V Gorici 13. avgusta. — Dopisnik „iz okolice gorisške“ v „Slov. Nar.“ (list 91) se je ozrl na moj dopis v 30. listu „Novicah“ govoreč o izidu naših veliko-posestniških volitev. Oglasil se je „Narodov“ dopisnik zaradi neke napake — kakor pravi — v mojem dopisu. Jez ne tajim, da dopisnik „iz ok. gor.“ v volitnih zadevah marsikaj ve, česar „misera contribuens plebs“ ne ve, al vselej vsega znabiti tudi on ne ve. „Attems, Bosizio in Taccò pravi — niso bili kandidatje nobene stranke“! Zadnji dan in tisti dan pred volitvijo se ve da ne, saj sem tudi jez rekel, „da so se skrajni meščanski stranki udrla tla“, a tisto saboto pred volitvijo ni bilo tako. Strekelj, vodja te stranke, je imel na koga

Sporočilo

o XVII. odborovi skupščini Matice slovenske.

v Ljubljani 1. avgusta 1870. l.

(Dalje.)

Odsek za izdavanje knjig je prav po tem nasvetu ravnal in rokopis poslal prvemu praškemu društvu Gabelsbergerjevih stenografov. Došel nam je odgovor 16. listopada 1869. leta, ki se glasí tako-le:

„Oznanovaje Vam, da smo prejeli Vaš častiti dopis s priloženim rokopisom „o slovenski stenografiji“, Vam ob enem zdelimo, da je naše društvo po želji „slovenske Matice“ že začelo reševati zaupno mu nalogo.

Delo je bilo namreč takoj po mesečnem zboru, ki je bil 4. listopada t. l., oddano odseku s 5 členov obstoječemu, v katerem so 3 gg. filologi, pomnožen od dveh udov društva, ki sta prostovoljno pristopila.

Podpisano vodstvo Vam je v stani podati prijetno vest, da je odsek jako pridno v svojem delu napredoval, da pa naglost ne bo škodila temeljitosti, s katero se reč preiskava.

Po dozdanjem posvetovanji dotičnega odseka se je sklenilo:

1. da bo podan slavni Matici v posebnem dopisu razsodek poslanega spisa;
2. da se sl. Matica naprosi, ka bi posredila izročiti g. avtorju onega rokopisa obširno kritiko njegovega dela, ki bo obsegla mimo odkritega naštevanja napak, ki se v rokopisu nahajajo, tudi nekatere opomine, po katem načinu bi g. spisovatelj svoj tesnopis ne le za prakso sposobnejšo napravil, ampak z ožjim soglasjem s tesnopisom českim k zblizenji slovanskih narodov vsaj na tem polji nekoliko pripomogel.

Nikakor se ne domišljujemo, da je naše delo („Těsnopis český“) popolnoma ter bi ga hoteli usiliti vsem slovanskim narodom, da bi se brezizjemno in nezmenjeno prevzelo; — toliko pa moremo reči, da se je že v prvih začetkih delovanja v tem odboru (še pred sestavljanjem prve izdaje „Těsnopisu českého“ l. 1863.) gledalo na posebnosti slovanskih jezikov naproti nemškemu sploh, in da se je le na zakladu pravil, ki veljajo za slovanske jezike v obče, nekoliko potrebnega spremenilo na Gabelsbergerjevi sistemi. In da ta temelja našega društva, ki so bila že takrat spoznana v resnici pa v „Tesnopisu českem“ niso bila porabljena, niso sami teoretični načrti, dokazali so izvrstni prevodi naše sestave v jezik slovaški (g. prof. Černy), polski (Polinski) ter tudi v jezik ruski (od enega uda našega društva), ki so bile vseskozi le s porabo teh zakladov mogoče storiti jih sposobne za praktična načela. Ni nam mogoče naštevati posamesne temelje, ker si pridržimo storiti to v posebnem dopisu gosp. pisatelju — morda naše vzroke uzna ter dovoli k nekterim zmenom v svoji sestavi.“

20. novembra 1869. leta smo to pismo poslali g. Hafnerju s prošnjo, naj blagovoli naznaniti nam, ali se vjema z načeli prvega praškega spolka.

Gosp. Hafner nam je 18. decembra 1869. leta odgovoril to-le: „Z veseljem se zopet poprimem tega dela in ga bom po prijatem rokopisu mislim dokončal v treh mesecih. Pregledal bom ta čas tudi stenografije drugih slovanskih jezikov in popravil in v soglasje spravil, kolikor bo mogoče, toda ne na škodo posebnosti slovenskega jezika. Gledé na način dopovedovanja mislim, da se bo moglo delo dati tudi kteremu izurjenemu Slovencu, da se predela in popravi, ker sem v tej zadevi premalo vaje pisati brez pogrěškov

in napak. Kar vaje zadeva, ktere bi se mogle knjigi dodati, nabral bom iz znanih dobrih slovenskih pisateljev, kar je posebno pristojnega za ta namen“.

Na to smo slavni spolku 24. decembra 1869. leta srčno zahvalo izrekli, da je blagovoli tako resno poprijeti se slovenske stenografije, ter mu naznanili g. Hafnerjev odgovor, da hoče po svoji moči skušati ustreči razsodku sl. spolka.

„Sodraško bralno društvo je prosilo Maticinih knjig; in bile so mu podarjene.

Po vsem tem se stavi predlog: „Naj slavni odbor blagovoli odobriti, da smo v zvezo književne vzajemnosti stopili z „občestvom sv. Vasilija Vélikega v Ungvaru“ in s prvim praškim spolkom Gabelsbergerjevih stenografov in da smo sodraškemu bralnemu društvu podarili knjige“. (Odbor odobri to ravnanje.)

Za knjige, ki so bile po odborovem sklepu podarjene, izrekujejo Matici zahvalo:

- a) državna pravdnija v Ljubljani;
- b) katoliška družba v Ljubljani;
- c) g. Neuber, polkovnik Kuhn-ovega (kranjskega) polka št. 17., in
- d) bralno društvo v Sodražici.

Gosp. Šimen Janežič je poročajočega tajnika prosil, sl. odboru staviti predlog: naj bi blagovoli privoliti, da bi Evgen Janežič, sin ranjcega profesorja in Matic. odbornika Antona Janežiča, ki je ustanovnino popolnoma doplačal, v spomin zaslug svojega slavnega očeta in v lastno spodbudo dobival Maticine knjige, to je namesto očeta stopil v vrsto ustanovnikov“. Naj sl. odbor sklene o tej prošnji. (Odbor soglasno pritrdi temu predlogu).

(Dalje prihodnjič.)

V prežalostni spomin smrti dr. Lovro Tomanove.

Če hud vihar na morji tam razsaja,
I val za valom strašno se dviguje,
Zastonj mornar z vetrovi se bojuje,
Pogub, nemir zdaj barko mu navdaja.

I ko na nebu zopet zarja vzhaja,
Vodeni grob mornarjev razsvetljuje,
Razbito barko, ki na njem žaluje
Brez upanja rešitve, brez čuvaja.

Nesrečna barka si Slovenija mila!
Žaluj, solze grenkotne zopet toči
Na zgodnji grob prezvestega ti sina.

Saj vedno čez vse draga si mu bila,
Za blagor tvoj v ljubezni se je vroči
Boril vse dni presrečno, domovina!

Poženčan.

Dopisi.

V Gorici 18. avgusta. *) — Imamo ga tedaj deželnega glavarja grofa Coronini-a. Imamo pa tudi namestnika glavarjevega — dr. Pajerja! Coronini-a smo pričakovali; o Pajerji se je koj po volitvah tudi govorilo, a mi Slovenci nismo hoteli verjeti, da vlada tudi podpredsednika izmed Lahov izbere; pričakovali smo, da bo Winkler ali Gorjup podglavar. Celó Lahom se zdi to preziranje Slovencev čudno; mi pa to imenujemo naravnost krivico. Skoz celi dve prvi dôbi sta bila predsednik in podpredsednik

*) Obljuba dobro došla!